

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ УЧИТЕЉСКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

На основу члана 145 Статута Учитељског факултета у Београду, Наставно-научно веће Факултета на седници одржаној 20. 06. 2016. године донело је одлуку бр. 16/3-134 о образовању Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације *Методичка функција песама новопазарског краја у настави елементарне музичке писмености млађих разреда основне школе* кандидаткиње Наке К. Никшић, магистра дидактичко-методичких наука.

Комисија у саставу:

др Јон Лелеа, редовни професор на предмету *Методика наставе музичке културе*, Учитељски факултет, Универзитет у Београду – ментор;

др Сефедин Шеховић, редовни професор на предмету *Дидактика*, Учитељски факултет, Универзитет у Београду – председник комисије;

др Ивана Дробни, редовни професор на предметима *Солфеђо* и *Методика наставе солфеђа*, Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у Београду – члан комисије;

др Миомира Ђурђановић, ванредни професор на предмету *Методика наставе музичке културе*, Факултет уметности, Универзитет у Нишу – члан комисије,

подноси Наставно-научном већу Учитељског факултета у Београду следећи:

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Кандидаткиња мр Нака К. Никшић, рођена је 1979. године у Новом Пазару где је завршила основно образовање и основно музичко образовање. Средњошколско образовање завршила је 1996. године у Приштини у средњој музичкој школи, на инструменталном одсеку – клавир.

Године 2000. дипломирала је на Универзитету у Приштини, на Факултету уметности у Приштини на инструменталном одсеку – клавир, са просечном оценом 9,50 током студија. Факултет уметности у Приштини јој тим поводом додељује награду – *Истакнути студент*.

Магистарске студије из области извођачке уметности – *клавир*, завршила је на истом факултету 2004. године, чиме је стекла академски назив магистар уметности. Године 2005. завршила је и магистарске студије на Универзитету у Крагујевцу, Учитељском факултету у Ужицу, одбранивши магистарску тезу под називом: *Музичке способности деце пред полазак у I разред основне школе из области Методика наставе музичке културе*, чиме је стекла академски назив *магистар дидактичко-методичких наука*.

Радно искуство мр Наке К. Никшић започиње 2000. године у ШОМО „Стеван Мокрањац“ у Новом Пазару.

Године 2001. наставља педагошки рад на Учитељском факултету у Београду – наставно одељење у Новом Пазару, прво у звању *сарадник*, а потом *самостални стручни сарадник* за предмет *Вокално-инструментална настава*. Године 2008. бирана је у звање *асистента* за област *Методика наставе музичке културе*.

Оснивач је женског хора Одељења у Новом Пазару (2001) и његов диригент све до 2008. године.

Мр Нака К. Никшић је као пијаниста наступала на бројним сценама у земљи и иностранству. Као најзначајније издвајамо: солистичке наступе – *клавирске реситале*: Анкара (2014), Луксембург (2008), Скопље (2007), Сребреник (2006), Крушевац (2004), Краљево (2004), Косовска Митровица (2003, 2004), Нови Пазар (1997, 2000, 2003, 2004), Ниш (2000), и Приштина (1996, 1997, 1998); *заједничке концерте* – Нови Пазар (2015), Гостивар (2008), Горажде (2005), Рашка (2005), Ужице (2004), Јагодина (2004), Београд (1998), Приштина (1998, 1997, 1996, 1994), Косовска Митровица (1995) и Призрен (1995); концерт камерног ансамбла – Анкара (2012); Концерт за клавир четвороручно – Приштина (1997); концерте са хором – Нови Пазар (2002, 2003, 2004, 2005).

Кандидаткиња мр Нака К. Никшић учесник је више међународних научних скупова и конференција, као и аутор научних и стручних радова објављеним у националним и међународним научним часописима. Наводимо 5 радова који су настали као резултат рада на докторској дисертацији:

1. Никшић, Н. (2009). „Музичка писменост у млађим разредима основне школе”, *Иновације у настави*, часопис за савремену наставу, 22(2). Београд: Учитељски факултет у Београду, 96–102.
2. Никшић, Н. (2009). „Неговање народне традиције у настави музичке културе за млађе разреде основне школе”. *Иновације у настави*, часопис за савремену наставу, 22(3). Београд: Учитељски факултет у Београду, 107–112.
3. Niksic, N., Şentürk, N. (2012). „Sancak Halk Müziğinde Osmanlı Etkisi [Утицај османлијске музике на народну музичку традицију у Санцаку]”. *III. Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri*. II. Cilt. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Matbaası, 194–202.

4. Şentürk, N., Niksic, N. (2013). „Geleneksel Boşnak Müziğinde Türk Halk Şarkıları [Турске народне песме у музичкој традицији Бошњака]”. *IV. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı*, No. 49. Ankara: Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Yayınları, 491–502.
5. Niksic, N., Şentürk, N. (2014). „Doğu Kaynaklı Telli Çalgıların Novi Pazar (Yenipazar) Bölgesi Müziğine Etkisi [Утицај оријенталних жичаних инструмената на музичку традицију новопазарског краја].” *Bir Zamanlar Blakanlar*, No.9. Samsun: Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği, 261–270.

На захтев Наставно-научног већа Учитељског факултета, на седници одржаној 28. 09. 2011. године, Веће научних области друштвено-хуманистичких наука, на седници одржаној 20. 02. 2012. године одлуком број 16/3 дало је сагласност на писмени предлог и образложење теме докторске дисертације кандидаткиње мр Наке К. Никшић, под називом *Методичка функција песама новопазарског краја у настави елементарне музичке писмености млађих разреда основне школе*, и прихватило Извештај Комисије за оцену подобности теме за докторску дисертацију у саставу: др Гордана Стојановић, ментор, редовни професор на предмету Методика наставе музичке културе, Учитељски факултет, Универзитет у Београду; др Сефедин Шеховић, председник комисије, ванредни професор на предмету Дидактика, Учитељски факултет, Универзитет у Београду, др Ивана Дробни, члан, ванредни професор на предмету Методика вокално-инструменталне наставе и Солфеђо, Факултет музичке уметности.

Завршена дисертација има 239 страна са литературом, индексом имена и прилозима, односно 180 страна основног текста. У докторској дисертацији су садржани и резимеи са кључним речима на српском и енглеском језику.

Дисертација се састоји од четири поглавља, увода и закључка. Поглавља су подељена на више потпоглавља што раду, с обзиром на сложеност теме, даје потребну садржинску разуђеност. За израду докторске дисертације кандидаткиња је користила библиографску грађу – 153 јединице литературе (12 на енглеском и 3 на турском језику), као и 11 уџбеника, анализираних са аспекта поставке елементарне музичке писмености.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет истраживања у докторској дисертацији кандидаткиње мр Наке К. Никшић су песме новопазарског краја проучаване са аспекта њихове функционалности за потребе наставе музичке културе у процесу рада на музичком описмењавању ученика млађих разреда основне школе. Имајући у виду чињеницу да деца у школу полазе са одређеним музичким искуством, да уче кумулативно, односно да су претходно стечена знања услов за стицање нових, при раду на музичком описмењавању пожељно је кренути најпре од песама средине у којој се настава изводи. Ипак, сазнања до којих се дошло праћењем методичке праксе студената у школама/вежбаоницама указују да се у настави музичке културе у новопазарском крају не користи музички језик средине у којој се живи. Разлог

оваквом стању проистиче из податка да је и поред постојања значајног броја етномузиколошких записа, присутан недостатак методичке, али и уџбеничке литературе у којима се могу наћи записи песама овог краја. Тиме су се наметнула и дефинисала нека од питања која су захтевала одређена испитивања, да ли и на који начин песме новопазарског краја могу да преузму улогу модела и наменских песама за поставку две изузетно значајне димензије музике – тонских висина и ритма, које сматрамо основама у процесу музичког описмењавања.

Структура песама у етномузиколошком запису и говорни ритам локалног становништва посматрани су са аспекта поставке основних тонских висина и ритмичких трајања. Анализом амбитуса, тоналитета, иницијалиса, ритмичке структуре, музичке форме, као и ритмичке структуре кратких форми усменог стваралаштва, дошло се до избора методички применљиве музичке грађе и осмишљавања концептуалног оквира поставке музичке писмености у овом крају.

Циљ овог рада био је стварање основног музичког материјала који задовољава методичке критеријуме за поставку елементарне музичке писмености у новопазарском крају имајући у виду мултикултуралност краја, као и чињеницу да треба почети од мелодија које су блиске деци, односно народних песама њиховог културног наслеђа.

3. Основне претпоставке/хипотезе од којих се полазило у истраживању

У раду кандидаткиња полази од претпоставке да забележено и сачувано народно музичко стваралаштво новопазарског краја може бити извор музичког материјала на коме се успешно могу методички решавати одређени задаци у настави музичке културе од значаја за процес музичког описмењавања. Имајући у виду разноликост структуре и организацију песама (монофона и полифона фактура, обим мелодија од терце до ундециме, тоналну основну – од архаичних до дурских, иницијалис – од природних до алтерованих тонова, финалис – од унисоних до дијафоних, ритам – од основних ритмичких врста до неодређених ритмова, облик – од малих реченица до фрагментарних форми) кандидаткиња је поставила хипотезу да се упоредном анализом локалног народног музичког стваралаштва и захтева утемељеног музичког правца, могу пронаћи песме које одговарају методичким захтевима поставке елементарне музичке писмености у млађим разредима основне школе. Из основне хипотезе изведене су и следеће, помоћне хипотезе: а) мелизматичне мелодије је могуће упростити принципом елимисања украсних тонова, тј. свођењем оригиналне мелодије на њен *костур* (основну структуру); б) иницијалис појединих песама је могуће прилагодити захтевима модела за поставку основних тонова.

4. Кратак опис садржаја дисертације

У складу са дефинисаним предметом, односно циљевима докторске дисертације, садржај рада је изложен на следећи начин: „Увод (1–6), „Музичка писменост на народним основама” (7–28), „Народно музичко стваралаштво новопазарског краја” (29–125),

„Утврђивање музичког језика новопазарског краја” (126–163), „Музичка грађа на основама музичког језика новопазарског краја” (164–172) и „Закључак” (173–180).

У „Уводу” кандидаткиња истичући важност проблема којим се бави у методичком контексту, наглашава и његов шири значај – могућност неговања и очувања музичке традиције новопазарског краја и спречавање њеног неоправданог присвајања.

Прво поглавље под називом „Музичка писменост на народним основама” структурирана је кроз потпоглавља: „Улога народне песме у музичком описмењавању” (7–8), „Улога народне песме у развоју музичких способности” (8–13), „Методичке основе наставе музичке писмености са аспекта избора музичког материјала” (13–28). Кандидаткиња прво, на самом почетку овог поглавља дефинише елементарну музичку писменост кроз аналогију са елементарном језичком писменошћу. У првом потпоглављу овог дела – „Улога народне песме у музичком описмењавању”, анализирају се ставови релевантних аутора из области музичке педагогије, психологије музике, музиколлингвистике и неуромузике о улози музичког језика ове регије, односно народне песме у процесу музичког описмењавања. Са аспекта методике наставе музичке културе музички језик има „исти значај као и 'матерњи језик' при учењу почетног читања и писања“ (стр. 11), а народна песма представља „једини излаз из дилеме на ком материјалу треба започети музичко описмењавање“ (стр. 10). Имајући у виду и чињеницу да је један од предуслова у поставци елементарне музичке писмености и развијеност одређених музичких способности, кандидаткиња се у другом потпоглављу – „Улога народне песме у развоју музичких способности” бави улогом народне песме у развоју опажања звука (кроз опажање мелодије, хармоније, ритма), усвајања песме, ритмичке способности и музичког памћења. У трећем потпоглављу, кроз важну чињеницу да се поставка елементарне музичке писмености и паралелни рад на развоју музичких способности у млађим разредима основе школе реализује посредством конкретних садржаја, кандидаткиња вешто сагледава мелодијско-ритмичку проблематику и фазе рада на музичком описмењавању у млађим разредима основне школе са аспекта избора садржаја – песама модела, наменских песама и говорних клишеа.

У другом поглављу „Народно музичко стваралаштво новопазарског краја” (29–125) сагледан је музички језик новопазарског краја у контексту културе у којој је настао и са извођењем одређених закључака о њему. Овај део рада структуриран је у више мањих целина: „Ближе одређење простора и културних карактеристика” (29–34), „Облици народног музицирања” (34–59), „Кратке говорне форме” (59–67), „Компоненте народног музичког израза” (68–125). Сагледавши народне песме кроз призму организованих образаца културе и друштва, кандидаткиња у првом потпоглављу указује на факторе који утичу на обликовање културе овог краја (антропогеографски чиниоци, састав становништва, историјски и друштвени развој, обичаји и обреди) као и на његове најзначајније карактеристике. У другом потпоглављу „Облици народног музицирања” (са посебно издвојеним целинама: „Вокална и вокално-инструментална музичка традиција”, „Инструментална музичка традиција”), а на основу доступне етномузиколошке, етнолошке, етнокореолошке грађе и живих извора (певања старијих особа и разговора са старијим генерацијама) представљени су и облици музицирања у овом крају и истакнута

је улога народних песама, народних игара и народних инструмената у свакодневном животу локалног становништва. Говорни ритам, односно говорни клишеи, полазна су основа при поставци ритмичких захтева основе музичке писмености. С тим у вези кандидаткиња у трећем потпоглављу – „Кратке говорне форме”, а у намери да формира снажан ослонац за израду концепта поставке основе музичке писмености у новопазарском крају (концепт поставке елементарне музичке писмености изложен је у четвртом делу рада), користи записано усмено стваралаштво и резултате истраживачког рада својих студената, представљене кроз кратке форме усменог стваралаштва. Ове кратке форме углавном су настале на говорном ритму новопазарског краја (бројалице, разбрајалице, игре прстима, пошалице, изреке, брзалице и загонетке). Кандидаткиња је у овом делу кроз анализу акцената новопазарског краја и изношење упоредних примера акцентовања стандардног и колоквијалног говора указала на њихове разлике, али и на чињеницу да деца до поласка у школу овладају системом акцентовања средине у којој одрастају, те да акценте из говорног клишеа опажају сходно усвојеном акцентном систему. Истовремено је истакнута и потреба да се у поставци ритмичке проблематике елементарне музичке писмености у новопазарском крају бирају говорни клишеи у којима се метрички акценти подударају са акцентом у говору. У потпоглављу „Компоненте народног музичког израза” у циљу донешења закључка о музичком језику новопазарског краја кандидаткиња се бави квантитативном и квалитативном анализом структура песама које су битне са аспекта поставке елементарне музичке писмености (фактура, обим мелодије, иницијалис, финалис, тонална основа, ритма и форма).

Треће поглавље „Утврђивање музичког матерњег језика деце новопазарског краја” (126–163) садржи два потпоглавља: „Истраживање I” (128–146) и „Истраживање II” (146–163). Потпоглавље „Истраживање I” доноси теоријско истраживање (са посебно дефиницијом целинама: „Предмет и циљ истраживања”, „Хипотезе истраживања”, „Методе и технике”, „Инструменти и поступци истраживања”, „Узорак истраживања”, „Резултати и интерпретација резултата истраживања”). У наведеном поглављу ослањајући се на методичке критеријуме за избор садржаја за елементарно музичко описмењавање, конструисани су индикатори чијим су повезивањем у међуоднос евалуирани етномузиколошки записи песама и кратке говорне форме новопазарског краја. У потпоглављу „Резултати и интерпретација резултата истраживања” представљени су резултати анализе узорака и издвојене песме (Табела 17) и кратке говорне форме (Табела 18) које су методички применљиве у настави музичке културе кроз усвајање елемената музичке писмености у млађим разредима основне школе, чиме је и потврђена општа хипотеза. Свођењем оригиналне мелодије на њену основу – принципом елиминисања украсних тонова потврђена је прва подхипотеза, а прилагођавањем иницијалиса појединих песама захтевима модела за поставку основних тонских висина и друга подхипотеза овог истраживања.

Потпоглавље „Истраживање II” које чине посебно структуриране целине – „Предмет и циљ истраживања”, „Хипотезе истраживања”, „Методе и технике истраживања”, „Инструменти и поступци истраживања”, „Узорак истраживања”, „Начин обраде података”, „Резултати и интерпретација” садржи резултате емпиријског истраживања

којим је утврђено које су методички применљиве песаме и говорне форме новопазарског краја (издвојене у „Истраживању I”) присутне у свакодневном животу деце новопазарског краја. Ослањајући се на резултате истраживања кандидаткиња закључује да је општа хипотеза: извештан број песама и говорних форми основних ритмичких врста (дводелних и троделних) које су „Истраживањем I ” издвојене као применљиве у настави у процесу музичког описмењавања ученика млађих разреда основне школе познате, те да се као такве најчешће и репродукују. Потврђена је и прва помоћна хипотеза да међу одабраним песмама обима трихорда и тетрахорда различитог иницијалиса има оних које ученици млађег школског узраста знају да репродукују. Такође је потврђена и друга помоћна хипотеза да међу одабраним песмама обима пентахорда, секстахорда и октаве са различитим иницијалисом има оних које ученици млађег школског узраста знају да репродукују, као и да међу одабраним говорним формама (бројалице, игре прстима, пошалице) има оних које ученици млађег школског узраста имају у сећању и знају вешто да изговарају.

Четврто поглавље „Музичка грађа на основама матерњег музичког језика новопазарског краја” (164–172) организовано је у потпоглавља: „Модификовање песама у складу са потребама песама модела за поставку основних тонова” (164–165), „Концептуални оквир песама у функцији решавања мелодијско-ритмичке проблематике” (166–172). У овом поглављу кандидаткиња спајајући методичке основе наставе музичке писмености интерпретира резултате теоријског и емпиријског истраживања – „Истраживања I” и „Истраживања II”. Сходно основним захтевима у процесу музичког описмењавања од првог до четвртог разреда основне школе и сазнањима које методички применљиве песме и кратке говорне форме су деци познате а које нису, одређена је функција песама и кратких говорних форми, њихов преглед, као и редослед учења.

У „Закључку” (173–180) су сумирана основна сазнања о музичкој традицији новопазарског краја до којих се дошло анализом утврђених карактеристика забележених песама и саопштени су резултати теоријског и емпиријског истраживања песама и кратких говорних форми са аспекта поставке елементарне музичке писмености. Кандидаткиња закључује да становништво новопазарског краја, без обзира на националну припадност, има заједничко музичко наслеђе. Весела код Срба и Бошњака била су „пропраћена богатим репертоаром истих песама и игара са различитим протагонистима радње“ (стр. 174). И код једних и код других, у највећој мери свирало се на истим инструментима чија је заступљеност, као и начин израде био условљен доступношћу материјала.

Након анализе богате и живописне музичке традиције у новопазарском региону, кандидаткиња закључује да су њене најзначајније карактеристике: постојање архаичних тоналних основа, већи обим мелодија у варошком певању, бујнија мелизматика у мелодијама, значајно мањи број иницијалиса од тона b_1 , а већи од тона a_1 , као и већи број 'турцизама' у односу на песме у окружењу. Анализом говорног ритма локалног становништва може се закључити да се он разликује од говорног ритма стандардног језика у погледу појаве старог, дугог акцента на крајњем и унутрашњем слогу речи, а да одређене речи при промени облика задржавају архаичну акцентуацију, те да се у одређеним групама речи врши селективно померање акцената на проклитику. Резултати

истраживања саопштени у „Истраживању I” и „Истраживању II” указују да музички матерњи језик новопазарског краја може бити извор за избор музичке грађе у којој су садржани важни музички елементи од значаја за процес музичког описмењавања, као и да је велики број издвојених песама и кратких говорних форми деца познат и тиме пожељан за коришћење у процесу наставе.

Уз извесно прилагођавање применљивих песама, прво је издвојено 5 песама модела, 30 наменских, 9 песама за певање/свирање из нотног текста и 25 кратких говорних форми (9 бројалица, 1 игра прстима, 1 пошалица, 13 изрека, 1 брзалица и 1 загонетка) које као такве могу да преузму функцију клишеа у поставци одговарајућих ритмичких проблема, а затим је осмишљен концептуални оквир за поставку основних елемената музичке писмености у новопазарском крају.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Кандидаткиња је у центар свог истраживања поставила веома актуелан истраживачки проблем, као и све релевантне одлике – одабрану тему, циљ и задатке, консултовану литературу, заснованост на релевантним теоријским основама, методологију и технику обраде података и закључке. Актуелност одабране теме потврђује чињеница да у нашој стручној литератури она представља једно од утемељних истраживања о карактеристикама музичке грађе новопазарског краја од значаја за применљивост песама и могућност њиховог прилагођавања потребама наставе музичке културе у процесу музичког описмењавања. Проучавањем одговарајуће литературе која је фокусирана шире у односу на проблем истраживања, као и на основу истраживања кандидаткиња је успешно и самостално учила, формулисала, рашчланила битна питања и проблеме садржане у поменутој теми. Полазишта у обради проблема, као и методолошка коректност такође, представљају оригинални приступ испитивању наведеног феномена. Остварени резултати истраживања засновани су на контекстуалној анализи теорије, етномузиколошких збирки и уџбеничке литературе. Издвајањем карактеристичних песама са обележјима мултикултуралне средине, њиховим прилагођавањем (елиминисањем мелизматике и модификовањем текста), али и утврђивањем функције предложених песама, кандидаткиња предлаже и школске разреде у којима се песме могу обрадити у комбинацији са различитим садржајима. Тим практичним решењима остварен је вредан допринос настави, који, уколико се буде имплементирао може додато допринети унапређивању садашње наставне праксе.

У том смислу Комисија је утврдила да докторска дисертација под називом *Методичка функција песама новопазарског краја у настави елементарне музичке писмености млађих разреда основне школе* представља оригинални допринос науци.

6. Коришћена литература у дисертацији

Основна литература

- Аземовић, З. (1979). „Сеоски муслимански обичаји из Санцака“. *Новопазарски зборник, бр. 3*, стр. 81–88. Нови Пазар: Музеј Рас.
- Аземовић, З. (1980). „Гуслари - Ствараоци из Санцака“. *Новопазарски зборник, бр. 4*, стр.117-122. Нови Пазар: Музеј Рас.
- *Anatolian Folk Instruments* (2011). Ankara: Ministry of Culture and Tourism, Research & Training General Directorate.
- Анђелковић, Ј. (2006). „Обредне игре из Црне Горе и Санцака“. *Миодраг А. Васиљевић – живот и дело – Зборник радова са округлог стола одржаног октобра 2003*, стр. 57 - 65. Београд: Институт за књижевност и уметност, Удружење грађана „Миодраг Васиљевић“;
- Антоновић, М. (2004). *Музика и језик у људском уму*, Ниш: НКЦ.
- Bartòk, B., Lord, A. (1978). *Yugoslav Folk Songs, Vol. I. Serbo-Croatian folk songs and instrumental pieces from Milman Parry collection*. New York: State University of New York Press.
- Барјактаревевић, Д. (1970). *Акцент новопазарско-сјеничких говора*;
- Башић, Х. (2003а). *Антологија усмене прозе Бошњака из Црне Горе и Србије, III*. Подгорица: Алманах.
- Башић, Х. (2003б). *Антологија усмене прозе Бошњака из Црне Горе и Србије, IV*. Подгорица: Алманах.
- Бјерквол, Ј. (2005). *Надахнуто биће, Дете и песма, игра и учење кроз животну доба*, (превод М., Стевановић). Београд: Плато.
- Блекинг, Ц. (1992). *Појам музикалности*, Београд: Нолит.
- Бугарски, Р. (2007). *Лингвистика у примени*. Београд: Чигота штампа.
- Буловић, Б. (2006). „Васиљевићева номенклатура за анализу народних мелодија и примена рачунара у обради етномузиколошке грађе“. *Миодраг А. Васиљевић - живот и дело - Зборник радова са округлог стола одржаног октобра 2003. год.* стр. 48–56. Београд: Институт за књижевност и уметност, Удружење грађана „Миодраг А. Васиљевић“.
- Бутуровић, Ђ. (1995). *Усмена епика Бошњака*. Сарајево: Препород.

- Васиљевић, М. А. *Ђачко певање*, рукопис. Архив М. А. В. у Београду, свежањ бр. 54/ 7.
- Васиљевић, М. А. (1940). *Нотно певање у теорији и пракси I*, Београд: Јован Фрајт.
- Васиљевић, М., (1941). *Ђачко певање*, рукопис. Архив М. А. В. у Београду, свежањ бр. 54/ 7.
- Васиљевић, М. А. (1950а). *Југословенски музички фолклор, I*. Просвета, Београд.
- Васиљевић, М. А. (1950б). *Југословенски музички фолклор, II*. Просвета, Београд.
- Васиљевић, М. А. (1953). *Народне мелодије из Санџака*, Београд: САН.
- Васиљевић, М. А. (1967). *Югославские народные песни из Санджака*. Москва.
- Васиљевић, М. А. (2003а). *Народне мелодије с Косова и Метохије*. Београд: Београдска књига.
- Васиљевић, М. А. (2003б). *Наука о хармонији*. Београд: ЗУНС.
- Васиљевић, М. А. (2008). *Записи народних песама Србија*. Приредила Зорислава М. Васиљевић. Књажевац: Нота.
- Васиљевић, М., А. *Максима о музичкој настави*. Фасцикла бр. 9/5 (сређене фише датирају из 1963. год.). Архив М. А. В. у Београду.
- Васиљевић, З. М. (1985). *Теорија ритма*. Београд: Универзитет уметности.
- Васиљевић, З. М. (1987). *Солфеђо, методички практикум*. Београд: Универзитет уметности.
- Васиљевић, З. М. (1988). *Идеје Миодрага Васиљевића о могућности утврђивања аутохтоности међумурског народног певања*. Међумурје 13/ 14. Зрински Чаковец; стр.185-195.
- Васиљевић, З. М. (1991). *Методика солфеђа*. Београд: Универзитет уметности.
- Васиљевић, З. М. (1999). *Теорија ритма са гледишта музичке писмености*. Београд: Факултет уметности.
- Васиљевић, З. М. (2000). *Методика музичке писмености*. Београд: ЗУНС.
- Васиљевић, З. М. (2006). *Методика музичке писмености*. Београд: ЗУНС.
- Васић, С. (1991). *Вештина говорења*. Београд: Космос.
- Васић, О. (1989). „Особености играчког наслеђа“, *Гласник етнографског музеја, бр. 52 - 53*. Београд: Етнографски музеј .
- Васић, О. (1990). *Народне игре и забаве у титовоужичком крају*. Београд: Етнографски институт, САНУ.
- Вилотијевић, М. (2000). *Дидактика, II књига*. Београд: ЗУНС, Учитељски факултет.

- Влаховић, П. (1988). „Значај новопазарског краја за проучавање народних обичаја“. *Етнолошке свеске IX. Зборник радова Дванаестог саветовања Етнолошких друштава СР Србије одржаног 30. IX – 2. X 1988. у Новом Пазару*. Београд: Етнолошко друштво Србије.
- Влаховић, П., Ацић, П. (1953). „Паун у народној религији, умотворинама и уметности“. *Гласник етнографског музеја у Београду, књига XVI*. Београд: Етнографски музеј. стр. 228 - 239.
- Вукићевић - Закић, М., Радиновић, С. (2006). *Миодраг А. Васиљевић – живот и дело – Зборник радова са округлог стола одржаног октобра 2003*, стр. 43–47. Београд: Институт за књижевност и уметност, Удружење грађана „Миодраг Васиљевић“.
- Вукосављевић, П. (1978). „Пештерско - старовлашке гајде“. *Развитак*, новембар-децембар. Зајечар: Развитак.
- Вукосављевић, П. и сар. (1984): *Народне мелодије Пештерско-сјеничке висоравни*. Београд: Радио Београд.
- Вукосављевић, П. (1989). „Микроинтервалска сазвучја“. *Гласник етнографског музеја у Београду, књига 52–53*, стр. 185–240. Београд: Етнографски музеј.
- Гојковић, А. (1989). *Народни музички инструменти*. Београд: Вук Караџић.
- Големовић, Д. (1998). *Народна музика Југославије*. Београд: Просвета.
- Големовић, Д. (2006). *Човек као музичко биће*. Београд: Библиотека XX век.
- Гостушки, Д. (1968). *Време уметности*. Београд: Просвета.
- Губерина, П. (1967). *Звук и покрет у језику*. Загреб: Завод за фонетику Филозофског факултета.
- Девић, Д. (1977). *Етномузикологија III*, Београд: Универзитет уметности.
- Девић, Д. (1981). *Етномузикологија I и II*, Београд: Универзитет уметности.
- Деспић, Д. (1986). *Мелодика*. Београд: Факултет уметности.
- Деспић, Д. (1971). *Теорија тоналитета*. Београд: Уметничка академија.
- Деспић, Д. (1997). *Теорија музике*. Београд: ЗУНС.
- Деспић, Д. (2014). *Хармонија са хармонском анализом*. Београд: ЗУНС.
- Дердемез, Х. (1980). „Народне умотворине из нашег краја“. *Новопазарски зборник*, бр. 4. Нови Пазар: Музеј Рас.
- Дердемез, Х. (1993). „Прегршт народних умотворина“. *Новопазарски зборник* бр. 17. Нови Пазар: Музеј Рас.

- *Динарске планине*. Retrived on April, 6. 2013 from <https://sh.wikipedia.org/wiki>.
- Диздаревић, Ф. (1997). *У врту разгранатих стаза*. Прибој: Завичајни музеј.
- Dobszay, L. (1992). *After Kodály, Reflections on Music Education*. Keckemét: Zoltán Kodály Pedagogical Institute of Music.
- Дробни, И., Васиљевић, З. (2006). *Теорија музике за музичке школе*. Београд: ЗУНС.
- Дробни, И. (2008). *Методичке основе вокално-инструменталне наставе*. Београд: ЗУНС.
- Ђурић, М. (1978). *Стихија савремености*. Београд: СКЗ.
- Ђурковић – Пантелић, М. (1997). *Методика музичког васпитања деце предшколског узраста*. Шабац: Арт студио.
- *Енциклопедијски лексикон, Музичка уметност* (1972). Београд: Интерпрес.
- Ergin, M. (2001). *Osmalica Dersleri*. Istanbul: Kitap yurdu.
- Зечевић, С. (1961а). „Преглед игара ујичког дела Санцака“. *Зборник радова VIII конгреса СУФЈ у Титовом Ужицу од 6. до 10. септембра 1961. год.*, стр. 118 - 120. Титово Ужице.
- Зечевић, С. (1961б). „Народне игре титовоужичког региона“. *Ујички зборник, бр. 10*. Титово Ужице: Народни музеј.
- Зечевић, С. (1983). *Српске народне игре*. Београд: Вук Караџић - Етнографски музеј.
- Zimmerman, M. P. (1971). „Musical Characteristics of Children“. *Vison of Research in Music Education*, vol. 17, Retrived on May, 18, 2015, from: <http://www-usr.rider.edu/~vrme/v17n1/visions/article8.pdf>.
- *Избор народних умотворина* (1987). Нови Пазар: Дечији вртић „Младост“.
- Ивић, И. (1985). „Искусства из досадашњих истраживања традиционланих дечијих игара“. *Предшколско дете, Часопис педагошких друштава Југославије*, бр. 1., стр. 259-266. Загреб, Београд: Савез педагошких друштава Југославије.
- Илић, М. (1980). *Социологија културе и уметности*. Београд: Научна књига.
- Jardanyi, P. (1975). *“Folk Music and Music Education”, Music Education in Hungary*. Budapest&London:Corvina Press&Boosey&Hawkes.
- Јоцић, Д. (1999). *Плесови*. Београд: Факултет физичке културе.
- Јурић, С. *Нова писменост – дефиниција и типологија вишеструких писмености*. Retrived on May, 20. 2016. from: <http://obrazovneparadigme.pbworks.com/w/page/63596015/%D0%9A%D0%BE%D0%>

BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%82%D0%B8%20%D0%BD%D0%BE%D0%B2
%D0%B5%20%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BE%
D1%81%D1%82%D0%B8

- Качапор, С. (1981). „Дечје игре новопазарског краја“. *Новопазарски зборник, бр. 5*. Нови Пазар: Музеј Рас.
- Клајн, И., Шипка, М. (2008). *Велики речник страних речи и израза*. Нови Сад: Прометеј.
- КУД „Врело Ибра“ из Рожаја (2001). Ужице: Графичар.
- Kodalý Educators of Southern New England, www.kesne.org.
- Коковић, Д. (2001). *Социологија спорта*. Београд: Спортска академија.
- Коковић, Д. (2004). *Социологија културе*. Нови Сад: Академија уметности.
- Костић, П. (1989). „Годишњи обичаји“. *Гласник етнографског музеја у Београду, књига 52-53*. Београд: Етнографски музеј.
- Кујевић, И., Курпејовић, Ф. (1986). „Фолклорне карактеристике са посебним освртом на рожајски фолклор“. *Рожајски зборник, бр. 5*, стр. 37-80. Рожаје: Центар за културу.
- Курпејовић, Ф. (1995). „Ој, ђогате, гриво позлаћена“. *Рожајски зборник, бр. 7*. стр. 187-188. Рожаје: Центар за културу.
- Курпејовић, Ф. (1998). „Излеће соко и Сјај мјесече“. *Рожајски зборник, бр. 8*, стр. 265, 266. Рожаје: Центар за културу.
- Кулић, Р., Ђурић, И. (2012). „Функционална писменост у концепцији базичног образовања и васпитања“. *Иновације у настави, бр.25*, стр. 89-96. Београд: Учитељски факултет.
- Левитин, Д. Ц. (2011). *Музика и мозак, Зашто волимо музику*. Нови Сад: Психополис институт.
- *Лексикон образовних термина* (2014). Београд: Учитељски факултет.
- Леман, А. и сар. (2012). *Психологија за музичаре*. Београд, Нови Сад: Универзитет уметности Београд – Факултет музичке уметности, Психополис институт.
- Лакићевић, Д. (1979). *Народне загонетке*. Београд: Рад.
- Лешић, З. (2008). *Теорија књижевности*. Београд: Службени гласник.
- Ликоманова, И. (2012). „Језичка ситуација на српском подручју данас“. *Јужнословенски филолог LXVIII*, стр. 147 - 157. Београд: САНУ и Институт за српски језик.

- Лорд, Б., А. (1990): *Певач прича*. Београд: Просвета.
- Lundin, R. (1967). *An objective Psychology of Music*, Sec. Ed. New York: The Ronald Press.
- Лучић, П. (2002). *Језичка норма и стандардизација*. Retrived on Mart, 30, 2016, from www.riznicasrpska.net/vukijezik/index.php?topic=67.
- Маврић, Ф. *Необјављени материјал*. Ауторова приватна архива.
- Маглајлић, М. (2006). „Пјевач и приповједач Хамдија Шахинпашић“. *Бошњачка ријеч*, бр. 1, стр. 63–68. Тутин – Рожаје – Нови Пазар: ЦБС.
- Марковић, З. (1987). *Народни музички инструменти*. Београд: ГРО „Култура“.
- Мартиновић-Богојевић Ј., Папић М. и Дурковић Б. (2010). *Чаролија музике, Музичка култура за први разред основне школе*. Подгорица: ЗУНС.
- Мартиновић-Богојевић Ј., Папић М. и Дурковић Б. (2013). *Чаролија музике, Музичка култура за други разред основне школе*. Подгорица: ЗУНС.
- Милатовић, В. (1986). *Настава почетног читања и писања, Приручник за учитеље и студенте Педагошке академије за образовање наставника разредне наставе*. Београд: ЗУНС.
- Милетић, А. (2011). *Почетно музичко описмењавање на српском музичком језику*. Београд: Дијамант принт.
- Милојевић, Ј. (2007). *Новокомпонована народна музика - потамнели бисери фолклорног наслеђа*. Љубљана: Беседа.
- Милосављевић, П. *Обнова свести о српској језичкој заједници*. Retrived on May, 24, 2016, from: <http://www.riznicasrpska.net/vukijezik/index.php?topic=43.0>.
- Милошевић, В. (1964). *Севдалинка*. Бања Лука: Музеј Босанске крајине.
- Младеновић, О. (1973). *Коло у јужних словена*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- *Музичка енциклопедија 1* (1963а). Загреб: Југословенски лексикографски завод ФНРЈ.
- *Музичка енциклопедија 2* (1963б). Загреб: Југословенски лексикографски завод ФНРЈ.
- Мушовић, Б. (1994). „Просидбе, просидбени дарови и довођење младе код муслимана у Новом Пазару“. *Новопазарски зборник бр. 18*, стр. 229–233. Нови Пазар: Музеј Рас.

- Мушовић, Е. (1979). *Етнички процеси и етничка структура становништва Новог Пазара*. Посебна издања књига 19. Београд: САНУ.
- Мушовић, Е. (1985). *Тутин и околина*. Посебна издања књига 27. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Мушовић, Е. (1988). „Дуга Пољана, Становништво“. *Новопазарски зборник*, бр. 12, стр. 83 -99. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Настасијевић, М. (1972). *За матерњу мелодију, Истинословац*. Београд: Српска књижевна задруга.
- Никшић, Н. (2005). *Музичке способности деце пред полазак у I разред основне школе*. Необјављена магистарска теза одбрањена на Учитељском факултету у Ужицу, ментор мр Емеше Терзић..
- Niksic, N., Şentürk, N. (2014). „Doğu Kaynaklı Telli Çalgıların Novi Pazar (Yenipazar) Bölgesi Müziğine Etkisi“. *Bir Zamanlar Blakanlar*, no. 9, стр. 261–270. Samsun: Samsun Mübadele ve Balkan Türk Kültürü Araştırmaları Derneği.
- Нурковић, М. (1998). „Народни обичаји, вјеровања и бајања“, *Рожајски зборник*, бр. 8. Рожаје: Центар за култур.
- Павловић, Б. (2004). *Рашански мотиви*. Рашка: Центар за културу, образовање и информисање „Градац“.
- Павловић, М. *Глобализација и регионални културни идентитет*. Етнографски институт САНУ. Retrived on May, 11, 2008, from www.etnoinstitut.co.yu/zbornik/zbornik21/mira.pdf.
- Parry, M., Lord, A. (1953). *Српскохрватске јуначке пјесме. Књига друга*. Београд-Кембриџ: САНУ и Harvard University Press.
- *Педагошка енциклопедија 1* (1989а). Београд: ЗУНС.
- *Педагошка енциклопедија 2* (1989б). Београд: ЗУНС.
- Перичић, В. (1968). *Развој тоналног система*, Београд: Уметничка академија.
- Пецо, А. (1971). *Основи акцентологије српскохрватског језика*. Београд: Научна књига.
- Перић, Ђ., (2006). „Песме српских песника у мелографским записима Миодрага Васиљевића (текстолошки оглед)“, *Миодраг А. Васиљевић – живот и дело – Зборник радова са округлог стола одржаног октобра 2003. год*. Београд: Институт за књижевност и уметност, Удружење грађана „Миодраг А. Васиљевић“.
- Поповић, Т. (2007). *Речник књижевних термина*. Београд: Логос Арт.

- *Лексикон образовних термина* (2014). Београд: Учитељски факултет.
- Радичевић, Б., „Клетва. Retreved on June, 9, 2016,from: <http://brankoradicevic.blogspot.rs/2011/03/kletva.html>
- Радош, К. (1996). *Психологија музике*. Београд: ЗУНС.
- Рајковић, Љ. (1988). „Одлике неких муслиманских народних епских песама Рожаја и околине“, *Зборник радова XXXV Конгреса фолклориста Југославије*, стр. 56-64. Рожаје: Центар за културу.
- Реброња, И., Колаковић, М. (2004). *Буди нешто да не будеш ништа, 2002 изречнице*. Прибој: Лав.
- Révész, G. (1954). *Introduction to the Psychology of music*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Ризвић, М. (1994). *О лирско-психолошкој структури севдалинке, Панорама бошњачке књижевности*. Сарајево: Босница.
- Ристић, Т. (2009). *Пролегомена теорији музичке синтаксе*. Београд: ЗУНС.
- Самарџија, С. (1985). *Српске народне загонетке: антологија*. Београд: Гутембергова галаксија.
- Симеон, Р. (1969). *Енциклопедијски рјечник лингвистичких назива, III*. Загреб: Матица Хрватска.
- Szönyi, E. (1990). *Kodály's Principles in Practise, An Approach to Music Education through the Kodály Method*, Corvina.
- Сковран, Д., Перичић, В. (1986). *Наука о музичким облицима*. Београд: Универзитет уметности у Београду.
- Софтић, А. (1982). „Маргиналије уз књигу Југословенске народне пјесме из Санџака“. *Сеоски дани Сретена Вукосављевића, Зборник радова са научног скупа*. Пријепоље.
- Стојановић, Г. (1996). *Настава музичке културе од 1. до 4. разреда основне школе, Приручник за учитеље и студенте учитељског факултета*. Београд: ЗУНС.
- Стојановић, Г. (2001). *Компаративна методологија наставе музичке писмености и почетног читања и писања*. Необјављена докторска дисертација одбрањена на Факултету музичке уметности у Београду, ментор др Зорислава Васиљевић.
- Şentürk, N., Niksic, N. (2013). „Geleneksel Boşnak Müziğinde Türk Halk Şarkıları“. *IV. Uluslararası Türk Kültürü Kurultayı*, No. 49. Cilt 2, 491–502. Ankara: Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu Yayınları.

- Teplov, B., M. (1966). *Psychologie des Aptitudes Musicales*. Paris: Presses Universitaires de France.
- *Традицијска народна гласбала Југославије* (1975). Каталог изложбе Традицијска народна гласбала Југославије за време VIII Међународне смотре фолклора. Загреб: Школска књига.
- Trevarthen, C. (1988). „Universal cooperative motives. How infants begin to know language and skills of culture“. U *G. Jahoda & J. M. Lewis (Eds.) Acquiring culture: Ethnographic perspectives on cognitive development*, str. 37-90. London: Croom Helm.
- Ђатовић, С. (1985). *За градом вода студена, Народне песме из Санџака*. Сјеница: Сиз културе Сјеница и Савез аматера Србије.
- Ђатовић, С. (1989). *Свака тица гн`јездо*. Сјеница: СИЗ културе.
- Ђулафић, В. (1987). „Нешто о ранијим муслиманским свадбеним обичајима на примеру неких новопазарских села“. *Новопазарски зборник, бр. 11*, стр. 187 - 192. Нови Пазар: Музеј Рас.
- Farnsworth. P. R. (1969). *The social Psychology of Music*. Ames: Iowa State University Press.
- Feierabend, L. H. (2003). *Vocal Development in Young Children*. Retrived on January, 21, 2016, from <http://www.giamusic.com/pdf/LFeierabend-Vocal%20Development.pdf>.
- Халиловић, Е., Халиловић, Е. (2015). *Загонетке*. Нови Пазар: Сент.
- Hindemith, P. (1949). *Elementary Training for Musicians*, London: Schott & Co. Ltd.
- Чавловић, И. (1998). *Наука о музичким облицима*. Сарајево: Универзитетска књига.
- Шахинпашећ, Х. (2002). *По Таслици пала магла*. Сарајево: Завичајни клуб Пљевљака и пријатеља Пљеваља из Босне и Херцеговине.
- Шипка, М. (2011). *Култура говора*. Нови Сад: Прометеј.

Анализирани уџбеници

- Гаљевић, М. (2007). *Распевано дете 3*, Уџбеника за 3. разред основне школе. Београд: Бигз.
- Гаљевић, М., Јовановић-Лазећ, М. (2013). *Музичка култура, Уџбеник за четврти разред основне школе, Распевано дете 4*. Београд: Бигз.
- Ивановић, Н. (2006). *Музичка култура: Орфејево путовање*. Београд: Едука.
- Илић, В. (2006). *Музичка култура за трећи разред основне школе*. Београд: Креативни центар.

- Илић, В. (2006). *Музичка култура за четврти разред основне школе*. Београд: Креативни центар.
- Илић, Г. (2015). *Музичка култура за трећи разред основне школе*. Београд: Клет.
- Илић, Г. (2015). *Чаробни свет музике, Музичка култура за четврти разред основне школе*. Београд: Клет.
- Стојановић, Г. (2005). *Музичка култура за 3. разред основне школе*. Београд: ЗУНС.
- Стојановић, Г. (2006). *Музичка култура за 4. разред основне школе*. Београд: ЗУНС.
- Ђук, М. и сар. (2012). *Певам свирам слушајем, Музичка култура за трећи разред основне школе*. Београд: Нова школа.
- Ђук, М. и сар. (2012). *Певам свирам слушајем, Музичка култура за четврти разред основне школе*. Београд: Нова школа.

Остали извори

- *Наставни програм образовања и васпитања за први и други разреда основног образовања и васпитања*, Retrived on May, 20, 2016, from: [www.zuov.gov.rs
http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/2%20Nastavni%20program%20za%20prvi%20i%20drugi%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf](http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/2%20Nastavni%20program%20za%20prvi%20i%20drugi%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf).
- *Наставни програм образовања и васпитања за трећи разреда основног образовања и васпитања*, Retrived on May, 20, 2016, from: [www.zuov.gov.rs
http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/3%20Nastavni%20program%20za%20treci%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf](http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/3%20Nastavni%20program%20za%20treci%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf).
- *Наставни програм образовања и васпитања за четврти разреда основног образовања и васпитања*, Retrived on May, 20, 2016, from: [www.zuov.gov.rs
http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/4%20Nastavni%20program%20za%20cetvrti%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf](http://www.zuov.gov.rs/dokumenta/CRPU/Osnovne%20skole%20PDF/Prvi%20ciklus%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja/4%20Nastavni%20program%20za%20cetvrti%20razred%20osnovnog%20obrazovanja%20i%20vaspitanja.pdf).

Закључак

На основу приказаног садржаја, прегледа и процене докторске дисертације под називом *Методичка функција песама новопазарског краја у поставци елементарне писмености млађих разреда основне школе* кандидаткиње мр Наке К. Никшић, чланови Комисије предлажу Наставно-научном већу Учитељског факултета у Београду да усвоји овај Извештај и препоручи Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду да се докторска дисертација прихвати, а кандидаткињи одобри одбрана.

јул 2016. године

КОМИСИЈА

др Јон Лелеа, редовни професор
(*Методика наставе музичке културе*),
Учитељски факултет, Универзитет у Београду,
ментор

др Сефедин Шеховић, редовни професор
(*Дидактика*),
Учитељски факултет, Универзитет у Београду,
председник

др Ивана Дробни, редовни професор
(*Методика наставе солфеђа и Солфеђо*),
Факултет музичке уметности, Универзитет уметности у
Београду,
члан

др Миомира Ђурђановић, ванредни професор
(*Методика наставе музичке културе*),
Факултет уметности, Универзитет у Нишу,
члан